وتەی نۆهەم

بسم الله الرحمن الرحيم

(فسبحانَ الله حين تُمسون وحين تُصبحون * وله الحمدُ في السمواتِ والاَرضِ وعشيّاً وحين تُظهِرون) (الروم:١٧=١٨).

ئەی برای بەڕێزم!

پرسیبووت کە: "حیکمەت" لە دەستنیشانکردنی ئەو پێنج کاتە دیاریکراوانەی نوێژدا چییە؟

ئێمەش ئاماژە بۆ تەنها حیکمەتێك دەکەین لە نێوان ئەو حیکمەتە زۆرانەی کە لە دیاریکردنی ئەو پێنج کاتانەدا هەن:

بەڵێ، هەروەك کاتی هەموو نوێژێك سەرەتای ئاڵوگۆڕێکی گەورە و گرنگە لە "زەمان"دا، لە هەمان کاتیشدا ئاوێنەیەکە نیعمەتە هەمەکییە خواییەکانی تێدا دەدرەوشێنەوە.

لەبەر ئەوە، خوای گەورە فەرمانی بە نوێژکردن داوە لەو کاتانەدا. واتە فەرمانی بە بەندەکانی داوە کە تەسبیحات و ڕێزلێگرتنی خوای گەورەی باڵادەست زیاتر بکەن. هەروەها شوکر و ستایشی نیعمەتە زۆرە لەژمارە نەهاتووەکانی = کە لە نێوان ئەو دوو کاتەدا بەخشیونی = زیاتر دەرببڕن. جا بۆ ڕوونکردنەوەی ئەم واتا و ناوەرۆکە قووڵ و وردە، پێم باشە کە هاودەم لەگەڵ نەفسی مندا گوێ بۆ پێنج سەرنج ڕابگریت:

سەرنجی یەکەم:

نوێژ = لە ناوەرۆکیدا = بریتییە لە تەسبیحات و بەگەورەڕاگرتن و ستایشنواندن بەرامبەر بە خوای گەورە. واتە:

پیرۆزڕاگرتنی خوای گەورە، بە کردار و گوفتار، بەرامبەر گەورەیی و شکۆمەندی(جلال)ی ئەو، بە وتنی: "سبحان الله".

هەروەها ڕێز لـێ گرتنی، بە ڕەفتار و کردار، بەرامبەر کەماڵ(کمال)ی ئەو، بەوتنی: "الله اکبر".

هەروەها ستایش کردنی بە کردەوە و دڵ و زمان و لەش بەرامبەر جوانی(جمال)ی ئەو، بە وتنی: "الحمد لله".

واتە ئەم سیانە: "سبحان الله، الله أكبر، الحمد لله" بریتین لە بنج و بناوان و تۆوی نوێژ، بۆیە لە هەموو ذیکر و هەڵس و کەوتێکی نوێژدا هەن. هەر لەبەر هەمان هۆیە و بۆ چەسپاندنی ناوەرۆکی نوێژ و بۆ مەبەستی جێگربوونیەتی لە دڵدا کە لە دوای نوێژەکان هەریەکی سی و سێ جار دووپات دەبنەوە. چونکە بەم وشە کورت و پڕ واتایانە واتا و کاکڵ و ناوەرۆکی نوێژ دەچەسپێت و لە دڵدا جێگیر دەبێت.

سەرنجی دووهەم:

پەرستش = لە ناوەرۆكدا = بریتی‌یە لەوەی کە بەندە(عبد) بە خۆشەویستی‌یەکی پاکی بێ گەرد و بەوپەڕی ڕێز و سەرسووڕمانەوە سوژدە بەرێتە بەر دەرگانەی خوایەتیی خوا و، سەر بخاتە سەر زەوی لە بەردەم کەماڵی پەروەردگاریّتی و دەستەڵاتی نەبڕاوە و میهرەبانیی خوایەتیی ئەودا و، لە هەمان کاتدا "بێدەستەڵاتی" و "هەژاری" و "لاوازی"ی خۆیشی ببینێت.

واتە هەروەك پەروەردگاریّتیی خوای گەورە خوازیاری بەندایەتی و گوێڕایەڵی‌یە، پیرۆزی و بێ نیازیی ئەو پەروەردگاریّتی‌یەش داخوازی ئەوەن کە "بەندە" = لەگەڵ داواکردنی لێبوردن و بینینی کەم و کووڕی‌یەکانی = دەری‌ببڕێت کە: خواوەند پاك و بێ نیازە لە هەموو کەم و کووڕی‌یەك و، ڕای‌بگەیەنێت کە ئەستۆی سەرجەمی بیروڕا پووچەڵەکانی گومڕایان ناتوانێت بگاتە گەورەیی ئەو خوایە و، خواوەند بەرز و بڵندە بەسەر هەموویاندا. هەروەها دەری‌ببڕێت کە خوای گەورە هێندە خاوێن و بڵندە کە دەستی هیچ کەم و کووڕی و ناتەواوی‌یەکی بوونەوەران ناگاتە داوێنی بەرز و بڵندی‌یەکەی.. بەڵێ، هەموو ئەمانە بە وتنی: "سبحان الله" دەربڕێت..

هەروەها کەماڵی توانستی پەروەردگاریّتی داوا لە "بەندە" دەکات کە پەنا بباتە بەری و پشتی پیّ ببەستیّت. چونکە بەندە "لاوازی"ی خۆی و "بیّدەستەڵاتی"ی بوونەوەران دەبینیّت. ئیتر لە بەرامبەر مەزنیی ئاسەوارەکانی توانستی صەمەدانیّیەوە و بە دەربڕینی ئەوپەڕی ڕیّز و سەرسووڕمانەوە: "الله أکبر" دەکات و بە کەماڵی خشووع و ئەدەب و ملکەچیّیەوە دەڕواتە ناو "ڕکووع"ەوە..

هەروەها میهرەبانیی فراوان و نەبڕاوەی پەروەردگاریّتیی خوای گەورە داوا لە "بەندە" دەکات کە بە زمانی نزا و پاڕانەوە، پیّداویستیّیەکانی خۆی و گشت بوونەوەران و، "هەژاری" و "بیّدەسەڵاتی"ی هەموویان، لە دەرگای ئەو گەنجینە نەبڕاوەی میهرەبانیی پەروەردگاردا بخاتە ڕوو. هەروەها بە وتنی: "الحمد لله" شوکرانە و سوپاسگوزاریی ئەو نیعمەتە زۆر و فەزڵ و میهرەبانیّیە زەبەندەیەش دەرببڕیّت کە ئەو پەروەردگارە میهرەبانە ڕشتوونی بە سەریاندا..

واتە کردار و گوفتارەکانی نویّژ، ئەم واتایانەیان تیّدایە و، هەر لەبەر دەرخستنی ئەم ناوەرۆکانەیە کە خوای گەورە نویّژی لەسەرمان فەرز کردووە.

سەرنجی سیّهەم:

هەروەك مرۆڤ نموونەیەکی پوخت و بچووکی ئەم بوونەوەرانەیە و، سورەتی "فاتحە"ش نموونەیەکی نوورانیی قورئانی پیرۆزە، بە هەمان جۆر "نویّژ"یش پیّڕستیّکی نوورانیّیە کە هەموو پەرستشەکان لەخۆ دەگریّت و نەخشەیەکە ڕیّ و شویّنی پەرستشەکانی سەرجەمی بەدیهاتووانی لەسەر دانراوە و ئاماژەی تیّدا بۆ کراوە.

سەرنجی چوارەم:

هەروەك بە جووڵانی هەریەکە لە چرکەژمیّر و خولەکژمیّر و کاتژمیّر و ڕۆژژمیّری هەر سەعاتیّك ئەوی تر دەجووڵیّت و حوکمی ئەوی تر وەردەگریّت، جیهانی دنیاش = کە بریتیّیە لە سەعاتیّکی گەورەی خوایی = بە هەمان جۆرە، چونکە خولی شەو و ڕۆژ کە وەك چرکەژمیّرە و، هی ساڵەکان کە وەك

خولەكژمێر وان و، ئاڵوگۆڕی چینەكانی تەمەنی مرۆڤ كە كات دەژمێرن و، چەرخ وسەردەمەكانی تەمەنی جیهان كە ڕۆژژمێری جیهانن، هەریەكەیان ڕووی لەوانی ترە و لەوان دەچێت و حوكمی ئەوانی تر وەردەگرێت و یەكتر یاد دەخەنەوە.

بۆ نموونە:

كاتی (**بەیانی تا گزنگ**): سەرەتای بەهارمان یاد دەخاتەوە و لەو كاتە دەچێ.. هەروەها ئەو كاتە دەخاتەوە یاد كە مرۆڤ كەوتووەتە ناو ڕەحمی دایكیەوە.. هەروەك یەكەم ڕۆژی شەش ڕۆژەكەی دروستبوونی ئاسمانەكان و زەویمان دەخاتەوە یاد و لەو ڕۆژە دەچێ..

بەم جۆرە، "كات"ی ئەم نوێژە مرۆڤ بۆ ئەو كارە گەورە خواییانە ئاگادار دەكاتەوە كە لەم كاتانەدا بەڕێ دەكرێن.

كاتی (**نیوەڕۆ**)یش: ئاماژە بۆ ناوەڕاستی هاوین و، هەرەتی لاوی و، دەمی دروستبوونی مرۆڤ لە دنیادا دەكات و، دەركەوتن و درەوشانەوەی میهرەبانیی خوا و بەرەكەت و لێشاوی نیعمەتەكانیمان لەو كاتانەدا یاد دەخاتەوە.

كاتی (**عەسر**)یش: وەكو وەرزی پایز و، ماوەی پیری و، چەرخی بەختەوەری وایە كە سەردەمی دواهەمین پێغەمبەرە صلی اللّٰه علیه وسلم. ئەمەش كاروبار و نیعمەتە سەرتاپا میهرەبانییەكانی خوامان یاد دەخاتەوە.

كاتی (**خۆرئاوا و شێوان**)یش: ئاوابوونی زۆربەی بوونەوەران لە كۆتایی پایزدا و، مردنی مرۆڤ و، كاولبوونی دنیامان لە دەمی بەرپابوونی قیامەتدا دەخاتەوە یاد.. لەگەڵ ئەمەشدا دەرسی گەورەیی خوامان پێدەڵێت و، مرۆڤ لە خەوی غەفڵەت ڕادەپەڕێنێت.

كاتی (**عیشا**)یش: ئەوەمان پیشان دەدات كە "جیهانی تاریكی" پەردەی ڕەشی بەسەر ڕوخساری "جیهانی ڕووناكی"ی ڕۆژدا دادایەوە. هەروەها كفنە سپییەكەی زستانمان دەخاتەوە یاد كە سەر ڕووی زەوی دادەپۆشێت. تەناتەت ئەوەشمان یاد دەخاتەوە كە شوێنەواری مردووەكانیش دەمرێت و دەڕواتە ژێر

پەردەی لەیادچوونەوە. هەروەها ئەو کاتەمان یاددەخاتەوە کە دەرگاکانی ئیمتیحانخانەی دنیا بە تەواوی دادەخرێن.. ئەم کاتە کاتێکە کردارە گەورەکانی خوای "قهار"ی "شکۆمەند" دەردەخات و ڕایاندەگەیەنێت.

کاتی (**شەو**)یش: زستان و قەبر و جیهانی بەرزەخمان یاددەخاتەوە. سەرەڕای ئەوەی کە "ڕۆح"ی مرۆڤیش ئاگادار دەکاتەوە بۆ ئەوەی کە چەندە پێویستیی بە خوای گەورەی بەسۆز و میهرەبانە!

(**شەونوێژ**)یش: فێرمان دەکات کە چەندە بۆ ڕۆشنایی تاریکە شەوی قەبر و ڕووناککردنەوەی تاریکایی جیهانی بەرزەخ پێویستیمان پێیەتی. هەروەها ئاگادارمان دەکاتەوە و یادی ئەو نیعمەتە بێ کۆتایییانەی نیعمەتبەخشی ڕاستەقینەمان پێدەکاتەوە کە لەم ئاڵوگۆڕانەدا هەن و، ئەوە دەردەخات کە چەندە ئەو نیعمەتبەخشە ڕاستەقینەیە شایستەی شوکر و سەنا و ستایشە.

(**بەیانیی دووهەم**)یش: بەرەبەیانی "حەشر"مان یاد دەخاتەوە! بەڵێ، هەروەك هاتنی بەیانی بە دوای ئەم شەوەدا و، بەهار بە دوای ئەم زستانەدا شتێکی پێویست و "حەتمی"یە بەلای ژیرییەوە، بە هەمان پلە و پایە، هاتنی بەرەبەیانی "حەشر" و بەهاری "بەرزەخ"یش قەتعی و دوور لە گومانە.

کەواتە، هەریەکە لەم پێنج کاتانە سەرەتای ئاڵوگۆڕێکی گرنگە و ئاڵوگۆڕی گەورەتریشمان یاد دەخاتەوە. چونکە موعجیزاتی توانستی خوای گەورە و دیارییەکانی میهرەبانیی ئەومان دەخاتەوە یاد کە لەساڵ و چەرخ و سەردەمەکاندا ڕوو دەدەن، ئەوەتا کاروبارە ڕۆژانەکەی خوای گەورەی بەتوانا ئاماژەیان بۆ دەکەن. واتە نوێژی فەرز = کە فەرمانبەریی فیترەت و بناغەی بەندایەتی و قەرزی ئەستۆیە = زۆر شایان و بەجێیە کە لەم کاتانەدا بێت.

سەرنجی پێنجەم:

مرۆڤ = لە سروشتیدا = تابلێیی لاوازە، لەگەڵ ئەوەشدا ئەو شتانەی کە ژیانی لێ تاڵ و لێڵ دەکەن و خەفەت و ئازاری بۆ دروست دەکەن، گەلێ زۆرن..

لە هەمان کاتدا تابلێی دەستەپاچە و بێدەستەڵاتە، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا گەلێ دوژمن و بەڵا و گیروگرفتی زۆری لەسەر ڕێگادایە..

هەروەها گەلێ هەژارە، کەچی پێویستییەکانی ژیانی یەکجار گەورە و زۆرن..

هەروەها تەمبەڵ و بێتوانایە، کەچی دەبینیت کاروباری ژیان گەلێ قورسن لەسەر شانی..

مرۆڤایەتییەکەی وای لێ کردووە کە پەیوەندیی لەگەڵ سەرجەمی بوونەوەردا هەبێ بە گشتی، کەچی جودایی خۆشەویستان و لەناوچوونی ئەو شتانەی مایەی تەسکینیی دڵن، ئازاری دەدەن..

هەروەها عەقڵ و هۆشی مرۆڤ ئامانجی بەرز و بەروبوومی نەبڕاوەی پیشان دەدەن، کەچی دەستی بەو ئامانج و بەروبوومانە ناگات و تەمەنی کورتە و بێدەستەڵاتە و توانای ئارامگرتنیشی یەکجار کەمە.

لەبەر هەموو ئەمانە و لە حاڵەتێکی وەهادا، سەیر بکە و بزانە کە "گیان"ی مرۆڤ چەندە پێویستی بەوە هەیە لە:

"**بەرەبەیان**"دا بە دوعا و نوێژ و پاڕانەوە لە دەرگانەی خوای بەدەستەڵاتی شکۆمەند و میهرەبان و خاوەنی جوانی بدات و، بە داوای یارمەتیدان عەرزوحاڵی خۆی پێشکەش بکات؟! گیانی مرۆڤ چەندە پێویستی بە پاڵپشتێکە پاڵی پێوە بدات و هەموو کاروبارێکی قورسی ڕۆژ = کە لە ڕێگایدایە = بەهۆیەوە هەڵبگرێت و بەرەنگاری ببێت؟ ئایا ئەمە شتێکی ئاشکرا نییە؟

لەکاتی "**نیوەڕۆ**"شدا: کە لوتکەی کەماڵی ڕۆژ و، دەمی کامڵبوونی کاروباری ڕۆژانە و، وەختی حەسانەوەی دوای زەحمەتی ئیشوکار و، کاتی هەناسە و پشوودانی "گیان" و حەوانەوەیەتی لە دەست ئەو هەموو ڕەنج و زەحمەت و دەردیسەرییانەی کە دنیای فانی و کاروبارە قورسەکانی دەرخواردی مرۆڤی دەدەن، وەك: بێئاگایی(الغفلة) و، سەرسامی و، پەشۆکان و ناڕێکیی دەروون.. جگە لەوەی کە ئەم کاتە کاتی نواندنی نیعمەتە خواییەکانە..

جا ڕزگاربوونی "گیان"ی مرۆڤ لەو هەموو ئازارانە و خۆقورتارکردنی لەو بێئاگاییو سەرسامییە و، دەربازبوونی لەو شت و کاروبارە کەمنرخانەی کە ڕەنج و ئەرکی بۆ فەراهەم دەهێنن و خەمی دەرخوارد دەدەن، تەنها بەوە دەبێ کە مرۆڤ بە سکاڵا و پاڕانەوە هانا و پەنا بەرێتە بەر دەرگانەی ڕۆزیدەری ڕاستەقینە و، بە شوکر و شتایش دەبێ لە بەرامبەر ئەو نیعمەتە زۆرانەی کە لای کۆبوونەتەوە و هەستیان پێدەکات و، بەوە دەبێ کە تەنها پشت بەو ببەستێ. ئەمەش لەگەڵ دەربڕینی بێدەستەڵاتیی خۆی بەرامبەر گەورەیی خوای گەورە بە "ڕکووعبردن".. هەروەها بە دەربڕینی ملکەچکردنی خۆی لە بەرامبەریەوە بەوپەڕی ئەدەب و ڕێز و خۆشەویستییەوە، ئەمەش بە "سوژدەبردن"بۆ کەماڵی هەمیشەییو جوانیی بێوێنە و ناوازەی ئەو.

ئەمەیە نوێژی نیوەڕۆ! کەواتە چەندە جوان و بەتام و شیاو و پێویستە؟

دەبا ئیتر هیچ کەسێ خۆی بە مرۆڤ نەداتە قەڵەم گەر لەمە تێنەگات!

لە دەمی **"عەسر"**یش‌دا: کە کاتێکە وەرزە خەفەتبارەکەی پایز و، دەمی خەمبەخشی پیریو، ڕۆژانی پڕ لە ئازاری ئاخر زەمان و، کاتی دەرکەوتنی بەرهەمی کردەوەی ڕۆژانەمان، دەخاتەوە یاد.. ئەم کاتە، دەمی کۆبوونەوەی تێکڕای نیعمەتە مەزنە خواییەکانە. وەك: چەشتنی تەندروستی و لەش‌ساغی و ئەنجامدانی خزمەتگوزاریی ڕێك و پەسەند.. هەروەها کاتی دەربڕینی ئەوەیە کە مرۆڤ میوانێکی ڕاسپێرراوە و، لە لایەکی تریشەوە هەموو شتێك لە جموجووڵدایە و بەرەو نەمان دەڕوات، ئەوەتا خواربوونەوەی ئەو خۆرە گەورەیەی ئاسمان بەرەو ئاوابوون، ئاماژە بۆ ئەم مەبەستە دەکات.

بەڵێ "گیان"ی مرۆڤ کە داواکاری نەمری و هەمیشەییە و لە ڕاستیش‌دا بۆ مانەوە و هەمیشەیی دروستکراوە و، جوانی و چاکەی لەلا خۆشەویستە و، جوداییش ئازاری دەدات.. ئەم مرۆڤە، لە دەمی عەسردا دەسنوێژ دەگرێت و نوێژی عەسر بەجێ دەهێنێت، تاکو لە بەردەم دەرگانەی خواوەندی "قدیم" و "باقی"دا بپاڕێتەوە، ئەو خوایەی کە مانەوە و ڕاگیربوونی هەموو شتێك بە دەستی ئەوە. بۆ ئەوەی مرۆڤ پەنا بباتە بەر گەورەیی و هەمیشەیی میهرەبانییە فراوانەکەی و، شوکر و ستایشی نیعمەتە لە ژمارە نەهاتووەکانی پێشکەش بکات. دەبینیت

بەوپەڕی ملکەچیی‌یەوە "ڕکووع" دەباتە بەردەم عیززەتی پەروەردگاریێتیی خوا و، بەوپەڕی لەخۆبوردن و خۆنەویستیی‌یەوە "سوژدە" دەباتە بەردەم هەمیشەیی خوایەتیی ئەو.. ئنجا ئاسوودەیی دەروون و پشوودانی ڕاستەقینەی "گیان"یشی لەوەدا دەدۆزێتەوە کە بە بەندایەتی‌یەکی ڕێك‌وپێك و بە ئامادەیی‌یەکی تەواو لە بەرامبەر خوایەتیی خوای گەورەدا ڕابووەستێت.

ئیتر وەرە سەیر بکە و بزانە کە: بەجێهێنانی نوێژی عەسر = بەم واتا و ناوەرۆکە = چەندە خزمەتگوزاری‌یەکی شایستە و فەرمانبەری‌یەکی بەرزە؟ بەڵکو چ وەختێکی شایستە و گونجاوە بۆ گێڕانەوەی قەرزی "فیترەت" کە لە ئەستۆماندایە و، چەندە دەسکەوتێکی بەتامی لەزەت‌بەخشە بۆ دەستخستنی بەختەوەری!

هەرکەسێك بە ڕاستی مرۆڤ بێت، لەمە تێدەگات!

لە کاتی **"مەغریب"**یش‌دا: کە چەند شتێکی گرنگمان یاد دەخاتەوە، وەك: ئاوابوونی ئەو دروستکراوە ناسکۆڵە و جوانانەی جیهانی هاوین و پایز، لە گەنجینەی ئەمانەتەکان لە سەرەتای وەرزی زستاندا..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی ڕۆشتنی مرۆڤ بۆ ناو گۆڕ لە کاتی مردندا و، جودایی و لێك‌بڕانی بەسۆ و ئازاری لەگەڵ گشت خۆشەویستانی‌دا..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی مردنی دنیا بە گشتی و گواستنەوەی دانیشتووانی بۆ چەند جیهانێکی تر..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی کوژانەوەی چرای تاقیگەی ئەم دنیایە..

"کاتی مەغریب" وەختی ئاگادارکردنەوە و ڕاپەڕاندنی گشت ئەو کەسانەیە کە تا ڕادەی پەرستن، شەیدای ئەو شتانەن کە لە پشت ئاسۆی "نەمان"ەوە ئاوا دەبن!

جا لەبەر ئەمانە، ئەو مرۆڤەی کە خاوەنی "گیان"ێکی پاکی بێ‌گەردی وەك ئاوێنەیە، زۆر بە تاسەوەیە بۆ موتالاکردنی درەوشانەوەی جوانیی خواوەندی هەمیشەیی و باقی. ئەم مرۆڤە لەبەر بەجێهێنانی نوێژی شێوان لەم کاتەدا، ڕوو دەکاتە عەرشی گەورەیی ئەو خوایەی کە هەر بووە و هەر دەشبێ، ئەو خوایەی

که هەرچی ئیش‌و کاری گەورە و ئاڵوگۆڕی ئەم جیهانە مەزنە هەن، هەر ئەو هەموویان بەڕێوە دەبات و لە ژێر دەستی ئەودان.

بۆیە بە دەنگێکی زوڵاڵ هەموو دەوروبەری خۆی دەلەرێنێتەوە و لە ڕووی گشت بوونەوەرە فانی‌یەکاندا "الله أكبر" دەڵێت و دەست لە هەموویان دادەتەکێنێت. ئنجا لە بەردەم کەماڵی بەرز و جوانیی بێ وێنەی خوای گەورەدا دەستەونەزەر ڕادەوەستێت، تاکو بە وتنی: (**الحمدُ لله**) ستایشی میهرەبانیی نەبڕاوەی ئەو بکات و، پاشان بە وتنی: (**إيّاكَ نَعْبُدُ وإيّاكَ نَسْتَعين**)یش بەندایەتی و پشت بەخوا بەستنی خۆی بخاتە بەردەم پەروەردگاریێتی‌و خوایەتیی ئەو خوایەی کە پێویستی بە یاریدەدەر و هاوەڵ و وەزیر نی‌یە و نیشیەتی. ئیتر ئەو مرۆڤە، هاودەم لەگەڵ سەرجەمی بوونەوەراندا، دەچێتە "ڕکووع"ەوە و، بە وتنی:"سبحان ربي العظيم وبحمده" بێ‌دەستەڵاتی و لاوازی و هەژاریی خۆی لە بەرامبەر گەورەیی هەمیشەیی و دەستەڵاتی نەبڕاوە و عیززەتی بێ کەم‌وکووڕیی خواوە، دەردەبڕێت.

پاشان کڕنووش دەباتە بەردەم جوانیی زاتی ئەو خوایەی کە زەوالی نی‌یە و، ئەو سیفەتە پیرۆزانەی کە گۆڕان ڕوویان تێ‌ناکات و، ئەو کەماڵە هەمیشەیی‌یەش کە هەرگیز ناگۆڕێت. بەمەش واز لە پەرستنی غەیری خوا دەهێنێت و خۆشەویستی و بەندایەتیی خۆی = بەوپەڕی ڕێز و خۆنەویستی و سەرکزی‌یەوە = بە وتنی: "سبحان ربي الأعلى"دەردەبڕێت، چونکە لە بریی هەموو شتێکی فانی و بڕاوە، جوانێکی هەمیشەیی و خاوەن میهرەبانی‌یەکی بەردەوامی دۆزیوەتەوە. بەمە ڕێزلـێنانی خوای خۆی دەردەخات، ئەو خوایەی کە بەرزە بەسەر هەموو نەمانێکدا و پاکە لە هەموو کەم‌وکووڕی‌یەك.

پاشان بۆ "تشهّد" و خوێندنی "تەحيات" دادەنیشێت و، لەو ڕێگایەوە سڵاوی پیرۆز و سڵاواتی پاك و بێگەردی هەموو بوونەوەران پێشکەش دەکات بە بارەگای ئەو خوا خاوەن جوانی‌یەی کە بووە و، ئەو خاوەن گەورەیی‌یەی کە هەر هەیە.. هەروەها پەیمان لەگەڵ پێغەمبەری خۆشەویستدا = صلی الله علیه وسلـم = تازە دەکاتەوە بە سڵاولـێ کردن و دەربڕینی گوێڕایەڵیی فەرمانەکانی..

لەم کاتەدا ڕێك‌وپێکیی بەحیکمەت نەخشاوی ئەم کۆشکەی گەردوون دەبینێت و دەیکات بە شایەت لەسەر "یەکتایی" بەدیهێنەری شکۆمەند و، بەمەش ئیمانی خۆی نوێ دەکاتەوە.. پاشان شایەتمان بە شانی ڕاگەیەنەر و پێناسەری پەروەردگاریێتیی خوای گەورە و ڕوونکەرەوەی ئایەتەکانی کتێبی گەردوون دەهێنێت کە حەزرەتی محمد پێغەمبەرە، صلى الله عليه وسلم.

ئنجا بڕوانە بۆ بەجێ‌هێنانی نوێژی مەغریب بەم ناوەرۆکە بەرزە و، بزانە کە چەندە فەرمانبەری‌یەکی بڵند و پاك و بێ‌گەرد و شیرینە و، چەندەش بەندایەتی‌یەکی بەتام و جوانەو، چ ڕاستی‌یەکی ڕەسەن و بەرز و باڵایە!

دەبینین ئەنجامدانی نوێژی مەغریب = بەم شێوە و واتایە = هاودەمی‌یەکی بەوەفایانەیە و دانیشتنێکی پیرۆز و نەبڕاوەیە لە میوانی‌یەکی بڕاوەی وەك ئەم دنیایەدا.

ئایا ئەو کەسەی لەمە تێ‌نەگات، خۆی بە مرۆڤ دەزانێت؟

لە دەمی **"عیشا"**دا، ئەو کاتەی کە هیچ شوێنەوارێکی ڕۆژی تێدا نامێنێت و هەموویان لە ئاسۆدا ئاوا دەبن و "شەو" ڕەشماڵی خۆی بەسەر جیهاندا دادەکوتێ.. ئەم کاتە، چەند شتێکمان یاد دەخاتەوە، وەك: کاروبارە پەروەردگاری‌یەکانی ئەو خوایەی کە"مُقلِّبُ الليلِ والنهار"ە، کە خوای بەتوانای شکۆمەندە، ئەو خوایەی کە لاپەڕە سپی‌یەکەی "ڕۆژ" دەگۆڕێت بە لاپەڕە ڕەش‌داگیرساوەکەی "شەو"..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی کاربەڕێ‌کردنە خوایی‌یەکانی ئەو کەسەی کە "مُسخِّرُ الشّمسِ والقمر"ە کە خوای دانای خاوەن کەماڵە، ئەو خوایەی کە لاپەڕە ڕەنگینەکەی هاوین دەگۆڕێت بە لاپەڕە سارد و سپی‌یەکەی زستان..

هەروەها وەك: یادخستنەوەی کاروبارە پەروەردگاری‌یەکانی ئەو خوایەی کە "خالِقُ الموتِ والحياة"ە، ئەویش بە بنەبڕبوونی هەموو شوێنەوارێکی خەڵکی گۆڕستان = بە درێژایی زەمانە = لەم دنیایەدا و گواستنەوەیان بە گشتی بۆ جیهانێکی تر.

بەڵێ، کاتی عیشا کاتێکە کاروباری شکۆمەندیی خوا و، درەوشانەوەی "جەمالییەت"ی بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی و، دەرکەوتنی جیهانی فراوان و مەزن و نەبڕاوەی دواڕۆژمان دەخاتەوە یاد. ئەمەش بە یادخستنەوەی مردنی دنیای تەنگ و تەسکی کەم نرخی فانی و کاول‌بوونی بە تێکڕایی.

کاتی عیشا، کات و هەڵوێستێکە دەیسەلمێنێت کە: خاوەن و بەڕێوەبەری ڕاستەقینە و شایستەی پەرستنی ڕاستەقینە وخۆشەویستی ڕاستەقینە تەنها ئەو کەسەیە کە ئاڵ و گۆڕی "شەو" و "ڕۆژ" و، "زستان" و "هاوین" و، "دنیا" و "قیامەت"ی وەك ئاسانیی هەڵگێڕانەوەی لاپەڕەی کتێب بەلاوە ئاسانە.. ئەو کەسەیە کە نووسین و کوژانەوە و گۆڕینی لاپەڕەکانی کتێبی بوونەوەری بەدەست بێت. دیارە ئەمەش لە دەست هیچ کەسێك نایەت مەگەر خاوەنی ڕەهاترین دەستەڵات کە فەرمانەکانی هەمیشە جێ‌بەجێ کراوە.

"گیان"ی مرۆڤیش کە لەوپەڕی هەژاری و کۆڵەواری‌دایە و خەمناك وسەرلی‌شێواوی دواڕۆژە و، نازانێ چی لە ژێر پەردەی شارراوەی ئەو شەو و ڕۆژانەدایە کە لەسەر ڕێی ژیانی‌دان.. ئەم مرۆڤە، کە نوێژی عیشا دەکات = بەم ناوەرۆك و شێوەیەی باسمان کرد = بە بێ هیچ دوودڵی‌یەك چەشنی ئیبراهیم پێغەمبەر = دروودی خوای لەسەر بێت = دەڵێت: (**لا أحبُّ الآفِلين**) (الأنعام:٧٦) بۆیە دەبینیت بە نوێژکردن پەنا دەباتە بەر دەرگانەی پەرستراوی ئەزەلی و خۆشەویستی ئەبەدی و، لەم دنیا و جیهانە فانی‌یەدا ڕاز و سکاڵای خۆی لە خزمەت خواوەندی باقیی هەمیشەیی‌دا دەدرکێنێت لە دەست ئەم دنیا تاریکە و ئەو دواڕۆژەی کە هیچی لە بارەوە نازانێت، تاکو لە ڕێی ئەم نزیکی‌یە سەرپێ‌یی و ڕاز درکاندنو پاڕانەوە کاتی‌یەوە، ڕووناکی بەم دنیایەی ببەخشێت و، بە بینینی ڕووتێکردن و ئاوڕلێدانەوەی میهرەبانیی خواوەندی "ڕەحمان" و "ڕەحیم" دواڕۆژیشی ڕووناك بکاتەوە و تیماری ئەو زامانەشی پێ بکات کە جودایی و لێك‌بڕانی کەس و کار و برادەر و خۆشەویستان لە دەروونەدا دروستیان دەکات..

ئیتر ئەو دنیایەی کە ئەمی لە یاد کردووە ئەمیش لە یادی دەکات و، فرمێسکەکانی دڵ و خەفەتەکانی دەروونی خۆی لە بەردەم ئەو میهرەبانی‌یە نەبڕاوەیەدا هەڵدەڕێژێت.

جا بۆ ئەوەی دواهەمین فەرمانبەریی بەندایەتی (واتە نوێژی عیشا) بەجێ‌بهێنێت، پێش ئەوەی بڕواتە ناو شتێکەوە کە ئەنجامی نادیارە و نازانێت پاش ئەو نوستنەی کە لە مردن دەچێت، چیی بەسەر دێت..

هەروەها بۆ ئەوەی دەفتەری کردەوەی ڕۆژانەی بە "حُسْنُ الخاتمة" کۆتایی پێ بهێنێت..

لەبەر هەموو ئەمانە، لەم کاتەدا نوێژی عیشا بەجێ دەهێنێت و شەرەفمەند دەبێت بە ڕاوەستانی لە بەردەم خۆشەویست و پەرستراوی ڕاستەقینە و ئەبەدی‌دا، لە بریی پەرستنی هەر خۆشەویستێکی تر..

هەروەها لە بەردەم خواوەندی کەریمی خاوەن دەسەڵات‌دا ڕادەوەستێت، لە بریی ڕاوەستانی لە دەرگانەی ئەو بێ‌دەستەڵاتانەی کە خۆیشیان دەستیان کورتە و هەمیشە دەست پان دەکەنەوە..

هەروەها بۆ ئەوەی بە ڕاوەستانی لە دەرگانەی خواوەندی پارێزەری میهرەبان‌دا، پلەی ئیمانەکەی بەرز ببێتەوە و لە شەڕی ئەو شتە سامناکانە دەرباز ببێت کە لێیان دەترسێت. بە تایبەتی کە سەرەتای نوێژەکەی بە "فاتحە" دادەمەزرێنێت! واتە لە سەرەتاوە مەدح و ستایشی پەروەردگاری جیهانیان و کەریمی کارسازی میهرەبان دەکات. ئەو خوایەی کە خاوەنی کەماڵێکی بێ‌سنوور و دەوڵەمەندی‌یەکی نەبڕاوەیە. ئیتر چ کارێکی بەسەر مەدح و ستایشی ئەو بەدیهاتووانەوە هەیە کە هیچ سوودێکیان نی‌یە و شایانی ستایش نین، تەنانەت لاواز و هەژاریشن؟

هەروەها لە بریی هەڵگرتنی "منەت"، بۆ پلەی "میوانی نازداری ئەم بوونەوەرە" و "فەرمانبەری ناسراو" بەرز دەبێتەوە، هەرچەندیش بچووك و نادیار بێت، تەنانەت وەك "نەبوو" وابێت لەچاو گەورەیی بوونەوەردا. ئەمەیش بە بەرزبوونەوە و گەیشتنە پلەی وتووێژی: (**إيّاكَ نَعْبُدُ**) واتە بە نیسبەت‌پەیداکردنی لەگەڵ

خاوەنی ڕۆژی قیامەت (**مالِكِ يَوْمِ الدِّين**) و پادشای ئەزەل و ئەبەددا. کەواتە بە وتنی: (**إيّاكَ نَعْبُدُ وإيّاكَ نستعين**) پەرستش و داواکاریی یارمەتی‌دانی کۆمەڵگای گەورەی هەموو بوونەوەران پێشکەش دەکات و، پاشان بە ناوی هەموانەوە و بە وتنی: (**إهْدِنا الصِّراطَ الْمُسْتَقيم**) داوای هیدایەتی ڕێی ڕاست دەکات، کە شاڕێگایەکی نوورانی‌یە و مرۆڤ دەگەیەنێتە ئەو بەختەوەری‌یە هەمیشەیی‌یەی کە دوای تێپەڕکردنی تاریکایی‌یەکانی دواڕۆژ پێی دەگات.

پاشان بیر لە گەورەیی خوا دەکاتەوە و سەرنج لەو خۆر(شمس)ە شارراوانە دەدات کە وەك ڕووەك و ئاژەڵە نوستووەکان و، ئەم ئەستێرە بێدار و دیارانەن و هەریەکەیان سەربازێکی گوێڕایەڵی فەرمانی خوای گەورەن و، چرایەکی ڕووناکی‌بەخشی ئەم میوانخانەیە و، خزمەتگوزارێکی ئەون.. ئیتر کە سەرنج دەدات و ئەمە دەبینێت، یەکسەر بە "ألله أكبر" کردنەوە دەڕواتە ناو "ڕکووع"ەوە.

پاشان لە سوژدەی مەزنی هەموو بوونەوەران ڕادەمێنێت، چونکە دەبینێت هەموو جۆرەکانی بوونەوەران = لە هەمووساڵ و سەردەمێکدا = وەکو بوونەوەرە خەولێ‌کەوتووەکانی ئەم شەوەن، تەنانەت زەوی خۆیشی و بگرە سەرتاسەری جیهانیش وەك سوپایەکی ڕێك‌وپیك و سەربازێکی گوێڕایەڵ وایە، هەر کە فەرمانبەریێتیی دنیای بە فەرمانی: (**كُنْ فَيَكون**) تەواو دەبێت و بەرەو جیهانی شارراوەی "غەیب" دەنێرریێتەوە، یەکسەر بەوپەڕی ڕێك‌وپێکی و بە "ألله أكبر" کردنەوە سوژدە دەباتە سەر بەرماڵی ئاوابوون!

پاشان ئەم بوونەوەرانە هەر خۆیان یان لە وێنەی خۆیاندا تەنها بە ئاگادارکردنەوەیەك، کە فەرمانی: (**كُنْ فَيَكون**)ە، سەرجەم زیندوو دەکرێنەوە و، ئەوانیش بەوپەڕی هێمنی‌یەوە سەر دەردەهێنن و فەرمانی خواوەندی ڕاستەقینەیان جێ‌بەجێ دەکەن.

هەرووەها ئەم مرۆڤە لاوازەش = وەك ئەو بوونەوەرانە = بە وتنی "ألله أكبر" سوژدە دەباتە بەردەم بارەگای خوای "ڕەحمان"ی خاوەن کەماڵ و "ڕەحیم"ی خاوەن جەماڵ و، بە خۆشەویستی‌یەکی پڕ ڕێز و خۆنەویستی‌یەکی "بەقا"بەخش و ملکەچکردنێکی سەربەرزی‌دەر دەڵێت: "ألله أكبر"!

گومانی تێدا نی‌یە کە تێ‌گەیشتیت لەوەی نوێژی عیشا بەرزبوونەوە و سەرکەوتنێکی وەك: "میعراج"ە!

جا بڕوانە کە چەندە فەرمانبەری‌یەکی جوان و، ئەرکێکی شیرین و، خزمەت‌گوزاری‌یەکی بەرز و، بەندایەتی‌یەکی بەتام و سەربەرزکەر و، ڕاستی‌یەکی ڕەسەنی شیاوە.

واتە هەریەکە لەم پێنج کاتانەی نوێژ، پەنجە بۆ ئاڵ و گۆڕێکی گرنگ درێژ دەکات کە لە "زەمان"دا ڕوو دەدات و، نیشانەی بەڕێ‌کردنی کارە مەزنە خوایی‌یەکان و نیعمەت‌بەخشینە هەمەکی‌یەکانیەتی.

بەم پێ‌یە بۆمان دەرکەوت کە: دیاری‌کردنی ئەم کاتانەی نوێژ = کە قەرزی فیترەتە بە ئەستۆمانەوە = لەوپەڕی حیکمەتدایە.

(سُبْحانَكَ لا عِلْمَ لَنا إلاّ ما عَلَّمْتَنا إنَّكَ أنْتَ العَليمُ الحَكيمُ).

اللهم صل وسلم على من أرسلْتَه معلماً لعبادك، ليعلمَهم كيفيةَ معرفتِك والعبوديةِ لك.. ومعرفاً لكنوزِ أسمائِك.. وترجماناً لآيات كتابِ كائناتِك.. ومرآةً – بعبوديتِه – لجمالِ ربوبيتِك.. وعلى آله وصحبه أجمعين وارحمنا وارحم المؤمنين والمؤمنات. آمين برحمتك يا أرحم الراحمين.